

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 11, 2021 | 25.11.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.11.8](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.11.8)

УДК 338.22.021.1

I. В. Одотюк,

*д. е. н., старший науковий співробітник, головний науковий співробітник відділу економічної теорії, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», м. Київ
ORCID ID: 0000-0002-7125-4628*

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І ЛОКАЛІЗАЦІЯ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ¹

I. Odotiuk

*Doctor of Economic Sciences, Senior Researcher,
Chief Researcher of the Department of Economic Theory, State Organization Institute of the Economy and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv*

GLOBALIZATION AND LOCALIZATION: FROM THEORY TO PRACTICE

В статті надано характеристику основним теоретичним підходам до визначення сутності та особливостей процесів глобалізації та локалізації. Представлено порівняльну аналітичну оцінку переваг і недоліків відтворення вказаних процесів на сучасному етапі. Зазначено, що обидва процеси нерозривно пов'язані не лише один з одним, але і з нинішньою тенденцією до свідомої та цілеспрямованої трансформації ролі держави як суверенного провайдера національних інтересів і всередині країни, і на міжнародній арені. Зроблено висновок, що від обраного вектору розуміння, а відтак і ставлення до процесів глобалізації та локалізації, залежить не стільки подальший поступ у теоретичному дослідженні даних процесів, скільки безпосередньо успіх у розбудові України, насамперед в сфері економіки. Тому, прагнучи бути на передовій глобалізаційного процесу, Україні варто усвідомлювати, що рівноправна участь в універсальному глобальному різноманітті зовсім не означає формування Україною власноруч абсолютної своєї залежності від зовнішнього світу.

The article describes the main theoretical approaches to defining the essence and characteristics of the processes of globalization and localization. A comparative analytical assessment of the advantages and disadvantages of these processes at the present stage is presented and performed. It is noted that both processes are inextricably linked not only with each other, but also with the current trend to a conscious and purposeful transformation of the role of the state as a sovereign provider of national interests both inside the country and in the international arena. The conclusion is made that economic globalization should be considered as a multidimensional phenomenon, the main manifestation of which is the strengthening of dependence between states, which cannot but testify to the inherent consequences of globalization process, the assessment of which by the expert community is ambiguous and varies from the approval of universalization to the need to implement effective measures towards the renewal of development in the format of a closed economy. It has been established that along with the civilizational approach, the opinion of skeptics is significant, according to which the modern world is divided into civilizational blocks and the conflict between them is inevitable, and therefore one of the consequences of globalization is the strengthening of

¹ Статтю підготовлено в рамках виконання НДР (№ ДР 0120U105800).

nationalism and ideological fundamentalism. It was found that the identification of globalization with the modernization of society and the elevation of the modernization process to reforms, which consists in the spread of Western format of democracy actualizes the thesis about the loss of the state in a global economy of the role of a system-forming element in politics and economy. It has been established that localization in the economy in its content is a reflection of the regionalization process. At the same time, in spite of the fact that regionalization is strengthened by the increase of national consciousness, regionalization is interpreted as the next stage of globalization of the economy. It is concluded that the chosen vector of interpretation, and consequently the attitude to the processes of globalization and localization depends not so much on the further progress in the theoretical study of these processes, as directly the success in the development of Ukraine, and primarily in the economy. Therefore, striving to stay on the edge of globalization, Ukraine should understand that equal participation in the universal global diversity does not mean the formation of Ukraine's maximum dependence on the outside world.

Ключові слова: *глобалізація; локалізація; регіоналізація; державна економічна політика; національні економічні інтереси.*

Keywords: *globalization; localization; regionalization; state economic policy; national economic interests.*

Постановка проблеми. Україні як державі, котра нинішнього року відсвяткувала 30-ти річчя незалежності, на жаль чи на щастя, свого часу не довелося навіть усвідомити необхідність вирішення дилеми стосовно власної участі у глобалізаційному процесі, адже факт здобуття нею суверенного статусу став якраз наслідком посилення впливу глобалізації на відтворення політичного процесу на теренах колишнього СРСР. Тож де-факто відразу відмовившись від більшості соціально-економічних засад, які визначали розвиток країни до 1991 року, Україна продемонструвала не лише бажання до опанування нової, абсолютно відмінної від попередньої, моделі економічного розвитку та побудови держави на засадах парламентаризму і демократії, але і готовність до цілковитої адаптації запропонованих ззовні стандартів і правил організації подальшого розвитку суспільства та держави. Впевнено рухаючись обраним шляхом, станом на сьогодні країна може відзвітувати результатами не тільки в частині законодавчо закріплених в Конституції України векторів руху в ЄС і НАТО, але і в частині набуття національною економікою максимально можливого рівня відкритості. Така відкритість – це не лише позитивна щорічна динаміка задоволення високого попиту на українську робочу силу в ЄС (*навіть в умовах тотального закриття у 2020р. країнами ЄС власних кордонів через світову пандемію – прим.авт*), підвищення імпортозалежності національної економіки та скорочення вітчизняного промислового хай-тек сектора, але і відкритість до залучення іноземного досвіду корпоративного управління, котра з успіхом реалізується шляхом забезпечення Україною паритетної участі у наглядових радах державних монополій разом з українськими експертами також і представників іноземних країн-партнерів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Глобалізація не як явище, а як предмет наукового пошуку отримала чільне місце в теоретичних дослідженнях, економічній та політичній аналітиці в середині минулого століття. Упродовж цього періоду експертами було представлено доволі широке коло думок щодо сутності, особливостей та перспектив розвитку глобалізації. Узагальнення таких думок надало можливість систематизувати надані оцінки, і західні експерти виділяють на сьогодні чотири напрями експертної думки – прихильники, скептики, дослідники, які вбачають перспективу розвитку глобалізації невизначеною, а також ті дослідники, котрі не пристають на категоричну оцінку переваг і недоліків глобалізації, проте головним завданням вбачають ґрунтовний аналіз суто перебігу даного процесу [1]. Результатом наступного кроку подібних узагальнень є висловлена думка про те, що нинішній етап аналітичних досліджень глобалізації свідчить про існування західного та східного мейнстріму в оцінках наслідків та перспектив глобалізації як сучасного світу в цілому, так і окремих держав, які претендують на роль світових лідерів.

Разом з тим, проблема, котра упродовж минулого періоду розбудови суверенності так і не набула свого щонайменшого логічного розв'язку, полягає у тому, що вивчення глобалізації як природно-історичного чи соціально-політичного процесів вимагає не лише формулювання новизни у наукових дослідженнях, але і надання суспільству, зокрема суспільству українському, стабільної однозначності щодо напрямів стратегічного розвитку та методів їх опанування, тих напрямів, які відповідають насамперед національним економічним інтересам, а не короткочасній політичній кон'юнктурі як всередині країни, так і на міжнародній арені.

Метою статті є характеристика наукового доробку щодо трактування сутності та особливостей розвитку глобалізації та локалізації, виокремлення ролі даних процесів у спроможності до забезпечення Україною успішного розвитку національної економіки в наступному перспективному періоді.

Виклад основного матеріалу. Марат Чешков в одній зі своїх публікацій наприкінці 90-х років минулого століття зазначив, що глобалізація уособлює собою процес поєднання різноманітних компонентів людства у процесі його еволюції на протигагу процесові диференціації людства. При цьому дослідник наголошував, що глобалізація, беручи початок з 80-х років століття ХХ, станом на кінець 90-х пройшла половину кондратьєвського циклу і завершитися довга хвиля глобалізації повинна була, на його думку, саме в 20-ті роки ХХІ століття [2]. Сучасні ж дослідження трактують глобалізацію як досягнення процесом або сукупністю процесів суспільного розвитку світового масштабу, коли кількість і характер викликаних ними впливів та взаємозв'язків набувають значення для життя всього людства. Розглядаючи глобалізацію як природно-історичний процес деякі вчені вважають, що ще у 70-ті роки ХХ століття людство вже вступило в етап багатоаспектної глобалізації, який триває і до теперішнього часу [3]. При цьому експерти виділяють три сфери прояву глобалізації: економіку, політику і культуру [4]. Водночас Г.Колодко зауважив, що визначальним є саме економічний зміст глобалізації, який має специфічні наслідки для культури, ідеології та політики [5]. Така думка є достатньо поширеним уявленням про сучасний стан глобалізації і відповідно до неї глобалізацію розглядають як зростання залежності між державами, а центральним її процесом вважають стрімку глобалізацію економіки, головною рушійною силою якої є транснаціональні компанії. Відзначаючи роль ТНК, дослідники зауважують, що на сучасному етапі транснаціональні корпорації забезпечують не менше половини світового промислового виробництва та понад дві третини обсягу світової торгівлі. Бюджет окремих ТНК перевищує бюджет деяких країн, а тому з-поміж 100 найбільших економік світу 52 уособлюють собою транснаціональні корпорації і лише 48 представляють держави. Вплив ТНК пов'язують із наявністю у них значного фінансового ресурсу, політичного лобі, зв'язків з громадськістю [6].

Залежно від трактування та сфери розгляду феномену глобалізації в профільній літературі виокремлюють сім напрямів його предметного дослідження. Так, насамперед, йдеться про економістів, котрі пов'язують сутність глобалізації з поширенням ринкових відносин на всю сукупність світогосподарських відносин. Технологи акцентують увагу на досягненнях науково-технічного розвитку, які мають спільні витoki і об'єднують країни світового співтовариства. Інформаціоністи доводять, що саме планетарна масштабність та інтенсивність інформаційних процесів, котрі охоплюють усі сфери людського буття, визначають специфіку сучасного цивілізаційного розвитку. Політологи пов'язують сутність глобальних процесів зі змінами геополітичної конфігурації, сформованої після другої світової війни. Екологи стверджують, що зміни природних екосистем під впливом виробничої та господарської діяльності цивілізації набувають таких масштабів, що під загрозою опиняється існування людства. Культурологи звертають увагу на уніфікацію соціально-культурного процесу під впливом глобалізації. Філософи розглядають глобалізацію як взаємозв'язок одиничного і загального [7, 8].

Прихильників різних трактувань глобалізації залежно від оцінки її наслідків об'єднують в три групи: оптимісти, песимісти і реалісти [див. 8]. Оптимісти трактують глобалізацію як позитивний і незворотний процес. Песимісти акцентують увагу на негативних сторонах глобалізації. Однією з таких є вестернізація, паразитування багатих країн на бідних, посилення соціальної нерівності, втрата суверенного статусу, статусу особистості. Реалісти ж намагаються надати об'єктивне трактування глобалізації настільки, наскільки це можливо.

Також дослідники виділяють три напрями дослідження глобалізації [див. 8]. Так, в межах горизонтального напрямку процес глобалізації розглядається в природно-історичному контексті. Вертикальний напрям передбачає вивчення структури феномена глобалізації. Тож глобалізація розглядається як системний феномен: аналізуються її основні напрями, виявляється їх ієрархічна підпорядкованість, досліджується трансформація механізму управління глобалізацією в історичних умовах. Горизонтальний і вертикальний напрями, знаходячись у тісному зв'язку, утворюють третій напрям, в рамках якого глобалізація трактується як багаторівневий системний феномен, задля інтерпретації якого виділяються два підходи:

а) *уніфікаційний*. Він передбачає, що глобалізація підтягує національні моделі розвитку до зразка, визнаного за еталонний;

б) *цивілізаційний*. Він виходить з того, що глобалізація є певним плавильним котлом, який формує соціоприродну систему універсального різноманіття.

У цьому зв'язку інтерпретацію сутності глобалізації де-факто ототожнюють з трирівневою структурою:

- як об'єктивний, природний всесвітньо-історичний процес;
- як універсалізація світового історичного процесу;
- як соціально-політичний процес, що відображає зміну уявлень про державу.

І з огляду на таку методологію, дослідники зазначають, що глобалізація – це природно-історичний і соціокультурний процес формування цілісної планетарної соціоприродної системи на основі взаємозв'язку та універсалізації як національних, так і регіональних підсистем у всіх сферах функціонування сучасної цивілізації (економічна, політична, соціальна, наукова, інформаційна, екологічна, культурологічна) [див. 8]. Разом з тим висловлюється також думка, що, попри очевидність тісного зв'язку будь-яких проявів суспільного життя з глобальним розвитком людства, залежністю поведінки окремих індивідуумів, спільнот, країн одна від одної, нерозуміння, котре обумовлене неможливістю певної частини людей і навіть народів, через наявність відмінностей в їх освіті, традиціях і духовному розвитку, до кінця зрозуміти та осмислити події, що відбуваються, автоматично робить їх об'єктом різного роду спекуляцій та маніпуляцій. А тому відзначається необхідність дослідження, розробки та імплементації нових механізмів управління процесами глобалізації,

механізмів на основі більш досконалої системи відносин між суб'єктами, що беруть в них участь як на рівні країн і макрорегіонів, так і на рівні адміністративних територій різних країн, що утворюють регіональні об'єднання. При цьому зазначається, що процеси формування глобальної системи управління об'єктивно продовжують розвиватися. Стрімке зростання економіки і військово-політичного впливу Китаю, Індії, Бразилії, країн Південно-Східної Азії створює нову конфігурацію геополітичного розвитку, що ускладнює спроби створення єдиного глобального управлінського центру під егідою США і їх європейських партнерів. Вочевидь, що зрушення в бік багатополярного, поліцентричного світу зможуть надати нові можливості, реалізувати які вдасться лише з урахуванням досвіду, набутого у спробах вбудовування в попередню, так звану, атлантичну систему глобального управління [9].

В економіці глобалізація набуває особливого прояву не лише у швидкому розвитку транснаціональних корпорацій, але і в поступовому зниженні частки національного регулювання за рахунок збільшення впливу на системи державного управління наднаціональних структур, які заміщають собою міжнародні економічні відносини, що формувалися на попередньому етапі і були засновані на розвитку міждержавного співробітництва [див. 7]. Національна економіка та національна культура розвиваються глобальними потоками товарів, людей, капіталу та інформації, що посилює роль інститутів глобального управління. Постійна взаємодія людей за допомогою глобальної комунікаційної інфраструктури призводить до підвищення усвідомлення спільних інтересів і проблем, що, в свою чергу, призводить до формування глобального громадянського суспільства і глобальної свідомості, про що пише низка дослідників [10, 11, див. 2]. Головним завданням прихильників глобалізації постає імплементація гасла на кшталт того, що глобалізація повинна стати більш гуманною, такою, яка враховуватиме інтереси всього людства [12].

Логічним є висновок дослідників про те, що, поширюючи практично безперешкодно свій вплив на все світове господарство, процеси економічної глобалізації успішно розвиваються вшир. Однак процес економічної глобалізації вглиб, як то вплив на бізнес-процеси, бізнес-культуру, інновації, уособлюється з реакцією національних, регіональних, локальних імперативів. Включення суверенних економік у структуру світової економіки починає викликати на певному етапі оборонну реакцію національних спільнот і бізнес-структур [13]. Тож відбиток цивілізаційного підходу на інтерпретації глобалізаційного процесу проявляється в теоріях "реальної регіоналізації" або "глобалізаційного скептицизму", котрі представлені такими вченими, як П.Хірст, Г.Томпсон, І.Валлерстайн [14, 15]. С.Хантінгтон у роботі "Зіткнення цивілізацій" наголошує на тому, що сучасний світ розділений на цивілізаційні блоки, конфлікт між якими через принципові відмінності є неминучим. Захисною реакцією на процеси глобалізації постає націоналізм, культурний та ідеологічний фундаменталізм, що призводить до висновку про утопічність ідей світового уряду в традиційній для держави формі і функціях. Відтак методи домінування одних цивілізацій над іншими за допомогою глобальної економіки, глобальної культури визнаються недостатньо ефективними. А тому, попри існування можливості точкового, дозованого впливу на різні регіони світу, це не рятує останнього від неминучого силового вирішення більшості міжцивілізаційних конфліктів, пом'якшити які буде вкрай важко [16]. Однією з робіт, вже в назві якої автором надано вичерпну характеристику сучасним міжнародним відносинам називають книгу Б.Барбера "Джихад проти Мак-світу" [17]. На загал скептики глобалізації заперечують факт її існування та доводять, що економічної інтеграції у світі немає. Навпаки, протистояння між сильними регіонами стає більш активним, а світ на сьогодні є менш взаємозалежним, ніж сто років тому.

На протигагу скептикам лунає думка про те, що процес глобалізації зводиться до чергового етапу розвитку суспільства – до модернізації. Тож глобалізація розглядається як перманентний процес, який здійснюється за допомогою проведення реформ та інновацій, що на нинішньому етапі означає перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства. У цьому зв'язку здебільшого вживається термін "вестернізація", котрий означає поширення західних інститутів модернізації, основу яких становлять капіталізм і демократія. Ця теорія є похідною цивілізаційної методології і визначається як трансформізм. В умовах глобальної економіки національна держава перестає бути основним системоутворюючим елементом світової політики та економіки, і поділ на переможців і переможених змінюється на поділ за соціальними групами та класами. У виграші опиняється транснаціональний клас менеджерів, фахівців з фінансів та інформаційних технологій. Іншою ключовою ідеєю трансформістів є констатація зростаючої ролі національної держави. Її автори стверджують, що під дією глобалізаційних процесів спрацьовують певні механізми самозахисту, які викликають інтенсифікацію і відродження національної ідентичності [18]. Держави змушені розробляти стратегії поведінки в умовах глобалізації, реагувати на виклики глобалізації, що ще більше посилює їх роль [19]. У цих умовах відбувається трансформація суті класичної держави, яка полягає в зміні характеру зв'язків між суверенністю, територіальністю і державною владою. Така трансформація держави, як вважають дослідники, повністю відповідає логіці детериторизації та глокалізації, а також уніфікації та стимулюванню розвитку різноманітності [див. 18].

Цивілізаційний підхід надає також й іншу можливість інтерпретації глобалізації, припускаючи імовірність цілковитого руйнування деяких і, врешті-решт, всіх традиційних культур під впливом все нових і нових факторів глобалізації. Тож проголошується ідея нерівномірності процесу глобалізації, адже в різні історичні періоди її інтенсивність варіюється від суттєвого уповільнення до значного пришвидшення. Цей напрямок, який слідує логіці неолібералізму і вітає тріумф індивідуальності та ринкових механізмів над владою і гегемонією держави, називають гіперглобалізмом [20]. Прихильники даного напряму акцентують увагу на економічній інтеграції та формуванні єдиного інформаційного простору.

Водночас на сьогодні нерідко висловлюються ідеї щодо завершення глобалізації. Тут, поряд з міркуваннями про втому людства від нескінченних змін, про неприйняття уніфікації культур, про націоренесанс, що спалахнув у відповідь, йдеться також про пряму протидію процесу глобалізації з боку провідних держав світу. Більше того, лунає думка, що ця протидія може зупинити процеси глобалізації, оскільки зачіпає основи економічного благополуччя всіх країн світу. На думку певної частини експертів, безсумнівним є той факт, що глобалізація аж ніяк не є нешкідливим процесом, вона несе безліч проблем і загроз людству, як і багато інших історичних змін. Цей феномен є результатом об'єктивного ходу історії, процесом, уникнути якого неможливо. Історично це прояв загальних тенденцій самоорганізації, зростання різноманітності і складності організації суспільства, який відносно байдужий до формальної структури [21]. Економічна криза, яку переживає світ, торкнулася багатьох сторін життя і змушує повернутися до ідеї національних держав із замкнутою економікою, але інформаційну та культурну глобалізацію вже не зупинити [22]. Разом з тим, сучасні процеси у КНР, зокрема щодо запровадження державою обмежень на користування населенням, школярами насамперед, глобальною інформаційною мережею, не можуть не свідчити про зворотне.

Територіально обумовлений процес розвитку як в рамках однієї, так і декількох держав розуміють здебільшого в межах терміну «регіоналізація». Йдеться про інструмент розвитку, заснований саме на місцевому потенціалі, на кшталт місцевого населення, природних ресурсів, історії чи інших факторів, які характерні для цілком певного простору [див. 7]. На нашу думку, об'єктивність всього того, що реалізується під егідою глобалізації і регіоналізації, певній частині дослідників не видавалась вже такою безпечливою, а тому було запропоновано ввести своєрідний поділ. Тож, якщо глобалізація і регіоналізація, котрі відбуваються в світі, вважалися процесами, об'єктивність яких не викликає сумнівів, то глобалізм і регіоналізм постають продуктом свідомості людей з притаманним йому суб'єктивним фактором. Так, глобалізм відображає уявлення про вплив світових процесів на країни, спільноти і громадян, на політичні та економічні зв'язки, духовну і культурну сфери. Сьогодні глобалізм розглядається як поняття, що визначає сутність не лише нинішнього етапу розвитку цивілізації, але і проблем, що виникають під час його перебігу, котрі є однаково актуальними для всього людства. Він проявляється і як напрямок наукового, політичного, філософського мислення, що відображає здатність до розуміння і сприйняття глобальних проблем, і як політика держав, ідеологія, доктрина, тип мислення. Регіоналізм розглядається як природний, органічний принцип територіальної організації соціальних, політичних, економічних і культурних аспектів життєдіяльності людських спільнот. Для нього властивою є жорстка прив'язка до території. В економіці з'являється фактор взаємодоповнюваності господарюючих суб'єктів, які працюють на одній території. А для різних релігій, культур, традицій значущим фактором є сумісність спільних цінностей. Регіоналізм виступає як консолідуєчий фактор розвитку територій, що забезпечує в певних просторових рамках згуртованість населення і подолання суперечностей в політичних, економічних, соціальних і духовних сферах [23].

Дослідники наголошують, що регіоналізація тісно пов'язана з глобалізацією. Тож чим активніше глобалізація охоплює різні сфери суспільного розвитку, тим більш вагомим явищем постає регіоналізація. Взаємозв'язок має глибокий і різноманітний характер, зростання національної самосвідомості, підвищення ролі місцевого самоврядування, активізація конкуренції територій і їх населення призводять до посилення впливу на економіку регіонального чинника, до регіоналізації. Остання, будучи згенерована глобалізацією економіки і світогосподарських зв'язків, хоча нерідко і сприймається як противага глобалізації, є її наслідком і важливим додатковим ресурсом економічного розвитку світу. Для виробників товарів і послуг в умовах глобалізації ринків нагальним постає питання про адаптацію продукції до регіональних умов. Саме так вирішується ключова проблема міжнародного маркетингу, яка полягає в розширенні збуту продукції на основі кращого обліку і задоволення потреб покупців на різних національних і регіональних ринках. Локалізація ж за своїм змістом представляє окремий випадок процесу регіоналізації в економіці, який постійно взаємодіючи з ініційованими глобалізацією процесами стандартизації та уніфікації, веде до подолання протиріч між процесами глобалізації та регіоналізації в економіці, до їх симбіозу, здатному забезпечити синергетику зростання на основі різноманітності інновацій. Як вважають деякі з дослідників, багато з того, що називається локальним, насправді є нічим іншим, як локальні реакції на глобальні проблеми. Глобальні та локальні реалії взаємодоповнюються і взаємопроникають один в одного. Водночас за певних умов вони можуть також вступати і в зіткнення один з одним, спричиняючи при цьому серйозні негативні наслідки [24].

Розглядаючи процеси глобалізації та регіоналізації в постіндустріальній економіці, дослідниками відзначається також стрімке зміцнення взаємозв'язку між глобальними і локальними процесами. Завдяки взаємодії глобалізації та регіоналізації, глибокому взаємопроникненню глобального і локального, їх синтезу, що забезпечує появу інноваційних рішень і структур, котрі їх реалізують. Виробники починають усвідомлювати, що їх успіх цілковито залежить від оригінальності, самобутності виробленого продукту. Відтак адепти глобалізації змушені долати певне неприйняття стандартизованих товарів і послуг. Окрім того, проведення політики, спрямованої на абсолют уніфікації, призводить до швидкої олігополізації чи навіть монополізації, котрі вигідні лише олігархічним групам, котрі концентрують у своєму управлінні значну частину світових активів. При цьому значно скорочуються можливості для розвитку малого та середнього підприємництва, знижується рівень пасіонарності суспільства, а ринкова економіка, трансформуючись у систему перерозподілу, підконтрольну державній бюрократії та монополістичним групам, деградує.

Нерідко тлумачення глобалізації експерти ототожнюють з інтеграцією і інтернаціоналізацією. Сучасна інтеграція в більшій мірі представляється регіоналізацією або автаркією [1, 25]. Світова фінансова криза 2008р.

привела до того, що добре інтегровані економіки багатьох країн стали обговорювати питання про зниження залежності від обміну із зовнішнім середовищем, про економічне самозабезпечення і захисний регіоналізм. Аналізуючи динаміку найбільших біржових операцій, дослідники звернули увагу на ефект стиснення національних економік у відповідь на шоківі екзогенні фактори планетарного масштабу. Таким чином дослідники прийшли до висновку, а саме, якщо глобалізація як екзогенний фактор стає реальністю для залучених в неї національних економік, то він перетворюється в їх внутрішній, ендегенний фактор через державну стратегію господарювання. Тому регіоналізація розцінюється як внутрішня системна реакція на кризові глобальні події та тренди [26].

В умовах глобальної кризи інтегровані в глобальний ринок держави почали шукати для свого цивілізаційного типу альтернативи, зокрема, повернення в стан регіональної держави. Регіональною державою називають країну, яка здатна до переходу на економічний режим самозабезпечення і самодостатнього ринку. Тобто йдеться про відкриття економіки всередину гео економічного макрорегіону на засадах регіональної автаркії. Так, блоком держав Перської затоки в якості реакції на глобальну фінансову кризу було розроблено модель регіональної зони динарів і дирхамів, які протиставили таким розрахунковим валютам, як американський долар, євро, ієна. Ці розробки зі створення міжрегіонального ринку, що не допускає форвардів, появи «грошових бульбашок», називають цивілізаційною альтернативою посткапіталізму [27].

Таким чином, теорія автаркії на практиці проявляється в регіоналізації різних держав і міждержавних союзів, проте, без самоізоляції. Прикладом цього називають Данію, яка стала цивілізованим варіантом часткової автаркії національної економіки в зоні євро. Тож спостерігається поділ світу на кілька політико-економічних і культурних блоків, і цей поділ продовжує посилюватися. А зважаючи на те, що блоки локалізовані географічно, то відбувається поділ сучасного світу на регіональні і цивілізаційні блоки, що супроводжується нарощуванням конфліктності між ними. У цьому зв'язку відзначається наявність не лише суттєвої диференціації рівнів суспільного добробуту в різних регіонах світу, але і адміністративних бар'єрів для факторів виробництва і готових товарів, попри очевидність процесу глобалізації. Все це не дозволяє визнати світове господарство глобальним. На думку дослідників, задля переходу до глобальної форми ведення господарської діяльності потрібен тривалий період часу. Водночас такий перехід називають переходом з невизначеним результатом і як в частині тривалості процесу, так і в частині можливості самого факту функціонування глобальної форми ведення господарської діяльності [див. 18].

Висновки та перспективи подальших досліджень. На підставі викладеного вище можемо зробити такі висновки:

1. Деякі події за останні неповні два роки, зокрема вакцинний егоїзм розвинених країн під час пандемії 2020-2021рр., спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, переформатування заднім числом і в односторонньому порядку військових контрактів (AUKUS, вересень 2021), показова неоднотайність всередині ЄС щодо дотримання пріоритету законодавства ЄС над національним законодавством (рішення Конституційного трибуналу Польщі, жовтень 2021), – всі вказані події постають тими прецедентами, аналіз яких надає підстави для висновку про те, що світ на сьогодні стає локалізованим. Сучасна локалізація набуває характеру чи то територіального (за країнами, окремими регіонами всередині країн), чи секторального (економіка, сфера охорони здоров'я, міграційна політика). І в гонитві за лідерством у набутті статусу європейського взірця глобалізації Україні варто було б зважати на суттєве посилення загрози опинитися зрештою на узбіччі локалізації.

2. Прагнучи бути на передовій глобалізаційного процесу, Україні необхідно збагнути, що рівноправна участь в універсальному глобальному різноманітті зовсім не означає формування Україною власноруч максимальної своєї залежності від зовнішнього світу;

3. Запрограмований поведінкою політичного істеблїшменту України на початку минулого десятиліття вектор непохитного крокування до членства в регіональних наднаціональних об'єднаннях (ЄС, НАТО) з позиції події, що вже сталася, – Brexit, та з позиції події, що може статися невдовзі, – Polexit, на нашу думку, має на сьогодні необхідні підстави для невідкладного здійснення його ретельного перегляду. І справа не стільки в реалістичності перспективи продовження тренду до скорочення кількості країн-членів ЄС, і навіть не в тому, що прогноз існування безпосередньо ЄС та НАТО на середньострокову перспективу не виглядає однозначним, скільки в тому, що позиції абсолютних ще донедавна країн-партнерів України по інтеграційному процесу до ЄС і НАТО на етапі нинішньому вже не виглядають цілковито проукраїнськими. Так, позиція Угорщини щодо вступу України до НАТО через непорозуміння у мовному питанні нацменшин набула продовження 27.09.2021р. вже у вигляді підписання з РФ газової угоди, відповідно до якої постачання трубного природного газу до Угорщини з 01.10.2021р. і в наступні 15 років здійснюватиметься РФ шляхом використання транзитної інфраструктури в обхід газотранспортної системи України. Втім Естонія пішла ще далі і вже президент Естонії у своєму інтерв'ю 23.08.2021 відразу після завершення установчої конференції «Кримська платформа» відкрито закликала бізнес своєї країни не інвестувати в економіку України [28]. Цілком можливо, що змістовна сторона і таких дій центральних органів виконавчої влади, і такої офіційної державної риторики країн-партнерів якраз і є зворотною стороною тієї медалі під назвою «економічна глобалізація», якою намагаються урочисто нагородити Україну.

Отже, з нашої точки зору, успішність розбудови Україною національної економіки не визначається швидкістю заміни національного глобальним, а навпаки, знаходиться у прямій залежності від сформованості, і головне, здатності держави до практичного відстоювання власної суверенної позиції щодо чільного місця

національних економічних інтересів України на мапі геополітичних інтересів країн-лідерів сучасного мінливого світу.

Список літератури.

1. Gay, W. C. Understanding and Assessing Globalization: The Role of Global Studies // *Parceling the Globe: Philosophical Explorations in Globalization, Global Behavior, and Peace* / Ed. by D. Poe and E. Souffrant. Amsterdam: Rodopi, 2008. P. 17–25.
2. Чешков М.А. Глобализация: сущность, нынешняя фаза, перспективы // *Pro et Contra*. 1999. Т. 4, № 4. С. 114-127.
3. Чумаков А.Н. Глобализация. Контуры целостного мира: монография. 3-е изд., перер. и доп. Москва. Проспект, 2017. 456 с.
4. Мальцев А.А. Теоретические аспекты и современная практика глобализации мировой экономики // Сборник. Глобализация и международная экономическая интеграция. Москва. Магистр: ИНФРА-М, 2017. С. 55-67.
5. Колодко Гжегож В. Глобализация, трансформация, кризис - что дальше? Москва.: Магистр, 2011. 176 с.
6. Захарова О.В. Глобальные проблемы современности. Москва.: Проспект, 2017. 112 с.
7. Козлов С.Д. Глобализация и регионализация, локализация и глокализация: некоторые вопросы методологии исследования и преподавания процессов. Режим доступа: <https://ipil.ru/images/PDF/2018/globalizatsiya1.pdf>, дата звернення 12.01.2021.
8. Ильин И.В., Лось В.А., Урсул А.Д. Устойчивое развитие и глобальные процессы. М.: Издательство Московского университета, 2015. 445 с.
9. Городилов А.А., Козлов С.Д. Геополитика. Калининград: ФГУИПП «Янтарный сказ», 2003. 160 с.
10. Булл Х. Теория международных отношений: пример классического подхода // Теория международных отношений: хрестоматия. М.: Гардарики, 2002. С. 187–200.
11. Мантатов В.В. Глобализация, устойчивое развитие и общество будущего // *Век глобализации*. 2009. № 1. С. 175–184.
12. Джагдиш Бхагвати. В защиту глобализации. М.: Ладомир, 2005. 451 с.
13. Авдокушин Е.Ф. Глокализация как объективный процесс и корпоративная стратегия. Сб. Глобализация и международная экономическая интеграция. Москва.: Магистр, 2017. С. 112-132.
14. Hirst P., Thompson G. *Globalization in Question: The International Economy and the Possibilities of Governance*. Cambridge: Polity Press, 1996.
15. Валлерстайн И. Исторический капитализм. Капиталистическая цивилизация. М.: Товарищество научных изданий КМК, 2008. 176 с.
16. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. М.: АСТ, 2006. 571 с.
17. Barber B. R. Jihad Vs. McWorld // *The Atlantic Monthly*. 1992. March. Vol. 269, No. 3. P. 53–65.
18. Никифоров А. А. Идеи теории глобализации и взгляды ее представителей в области экономики и управления // *Научный журнал НИУ ИТМО. Серия Экономика и экономический менеджмент*. 2015. № 3. С. 28–34.
19. Berger P. Four Faces of Global Culture // *National Interest*. 1997. Vol. 49. P. 23–29.
20. Коуэн Т. Среднего более не дано: Как выйти из эпохи Великой стагнации. М.: Изд-во Института Гайдара, 2015. 320 с.
21. Рандалова О. Ю. К проблеме изучения современного глобального развития. Вестник Бурятского государственного университета. Серия Философия. 2012. Вып. 6. С. 41–43.
22. Жамсаев М. Б., Чагдурова Э. Д. Глобализация как закономерный результат исторического процесса и ее современные интерпретации // Вестник Бурятского государственного университета. Философия. 2019. Вып. 1. С. 3–9.
23. Плотникова О.В., Дубровина О.Ю. Глобализация и регионализация, их влияние на международное сотрудничество регионов государств // Сб. Власть. Москва, 2013. С. 134-136.
24. Robertson, R. Glocalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity. In: Featherstone, M., Lash, S. and Robertson, R., Eds., *Global Modernities*, Sage Publications, London, 1995. P. 25-44.
25. Mittelman J.H. Rethinking the new regionalism // *Global Governance*. 1996. N 2. P. 189–213.
26. Obstfeld M., Taylor A.M. *Global capital markets: Integration, crisis, and growth*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. URL: www.cambridge.org, дата звернення 12.01.2021.
27. Axline W.A. Conclusion: external forces, state strategies and regionalism in the Americas // *Foreign Policy and Regionalism in the Americas*. 2010. P. 199–218.
28. Президент Эстонии: Украине понадобится под 20 лет для готовности к членству в ЕС. Європейська правда. 25.08.2021. Режим доступа: <https://www.euointegration.com.ua>, дата звернення 30.08.2021.

References.

1. Gay, W. C. (2008), *Understanding and Assessing Globalization: The Role of Global Studies*, Ed. by D. Poe and E. Souffrant, Amsterdam, Holland.

2. Cheshkov, M. (1999), "Globalization: essence, current phase, and prospects", *Pro et Contra*, vol. 4, no. 4, pp. 114-127.
3. Chumakov, A.N. (2017), *Globalizacija. Kontury celostnogo mira* [Globalization. The contours of a holistic world], 3rd ed, Prospekt, Moscow, Russian Federation.
4. Malcev, A.A. (2017), "Theoretical aspects and current practice of globalization of the world economy", *Sbornik. Globalizacija i mezhduнародnaja jekonomicheskaja integracija* [In: Globalization and International Economic Integration], Moscow, Russian Federation, pp. 55-67.
5. Kolodko, G.V. (2011), *Globalizacija, transformacija, krizis – chto dalshe?* [Globalization, transformation, crisis - what next?], Magistr, Moscow, Russian Federation.
6. Zaharova, O.V. (2017), *Globalnye problemy sovremennosti* [Global problems of modernity], Prospekt, Moscow, Russian Federation.
7. Kozlov, S.D. (2018), "Globalization and Regionalization, Localization and Glocalization: Some Issues of Research Methodology and Teaching Processes", available at: <https://ipi1.ru/images/PDF/2018/globalizatsiya1.pdf> (Accessed 12 Jan 2021).
8. Ilin, I.V. Los, V.A. and Ursul, A.D. (2015), *Ustojchivoe razvitie i globalnye processy* [Sustainable Development and Global Processes], Izdatelstvo Moskovskogo universiteta, Moscow, Russian Federation.
9. Gorodilov, A.A. and Kozlov, S.D. (2003), *Geopolitika* [Geopolitics], Jantarnyj skaz, Kaliningrad, Russian Federation.
10. Bull, X. (2002), *Teorija mezhduнародnyh otnoshenij: primer klassicheskogo podhoda* [Theory of International Relations: An Example of the Classical Approach], Gardariki, Moscow, Russian Federation.
11. Mantatov, V.V. (2009), "Globalization, Sustainable Development and the Society of the Future", *Vek globalizacii*, vol. 1, pp. 175-184.
12. Dzhagdish, Bhagvati. (2005), *V zashhitu globalizacii* [In defense of globalization], Lodomir, Moscow, Russian Federation.
13. Avdokushin, E.F. (2017), "Globalization as an objective process and corporate strategy" *Sbornik. Globalizacija i mezhduнародnaja jekonomicheskaja integracija* [In: Globalization and International Economic Integration], Magistr, Moscow, Russian Federation, pp. 112-132.
14. Hirst, P. and Thompson, G. (1996), *Globalization in Question: The International Economy and the Possibilities of Governance*, Polity Press, Cambridge, United Kingdom.
15. Vallerstajn, I. (2008), *Istoricheskij kapitalizm. Kapitalisticheskaja civilizacija* [Historical Capitalism. Capitalist civilization], Tovarišhestvo nauchnyh izdanij KMK, Moscow, Russian Federation.
16. Hantington, S. (2006), *Stolknovenie civilizacij* [Clash of Civilizations], Moscow, Russian Federation.
17. Barber, B.R. (1992), "Jihad Vs. McWorld", *The Atlantic Monthly*, March, vol. 269, no. 3, pp. 53-65.
18. Nikiforov, A.A. (2015), "Ideas of the theory of globalization and the views of its representatives in the field of economics and management", *Nauchnyj zhurnal NIU ITMO. Serija Jekonomika i jekonomicheskij menedzhment*, vol. 3, pp. 28-34.
19. Berger, P. (1997), "Four Faces of Global Culture", *National Interest*, vol. 49, pp. 23-29.
20. Koujen, T. (2015), *Srednego bole ne dano: Kak vyjti iz jepohi Velikoj stagnacii* [No More Middle: How to Get Out of the Great Stagnation Era], Izd-vo Instituta Gajdara, Moscow, Russian Federation.
21. Randalova, O.Ju. (2012), "To the Problem of Studying Modern Global Development", *Vestnik Burjatskogo gosudarstvennogo universiteta. Serija Filosofija*, no. 6, pp. 41-43.
22. Zhamsaev, M.B. and Chagdurova, Je.D. (2019), "Globalization as a natural result of the historical process and its modern interpretations", *Vestnik Burjatskogo gosudarstvennogo universiteta. Serija Filosofija*, no. 1, pp. 3-9.
23. Plotnikova, O.V. and Dubrovina, O.Ju. (2015), "Globalization and regionalization and their impact on international cooperation of regions of states", *Vlast*, vol.2, no 21, pp. 134-136.
24. Robertson R. (1995), *Glocalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity*, In: Featherstone, M., Lash, S. and Robertson, R., Eds., *Global Modernities*, Sage Publications, London, pp. 25-44.
25. Mittelman, J.H. (1996), "Rethinking the new regionalism", *Global Governance*, vol. 2, pp. 189-213.
26. Obstfeld, M. and Taylor, A. (2004), *Global capital markets: Integration, crisis, and growth*, Cambridge University Press, available at: <https://www.cambridge.org>, (Accessed 12 Jan 2021).
27. Axline, W.A. (2010), "Conclusion: external forces, state strategies and regionalism in the Americas", *Foreign Policy and Regionalism in the Americas*, pp. 199-218.
28. The official site of Yevropejs'ka Pravda (2021), "President of Estonia: Ukraine will need about 20 years to be ready for EU membership", available at: <https://www.eurointegration.com.ua> (Accessed 30 August 2021).

Стаття надійшла до редакції 10.11.2021 р.